Hety numar „Chr. Dumki“ z dadatkam „ZORKA“

№ 14 (162) Vilnia, 10 traŭnia 1938 h. Hod XI.

Chryścijanskaja DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

Adkul iduć tryvožnyja viestki

Eŭropa pieražyvaje ciapier tryvožny nastroj. Nastroj hety dakaciŭsia i da biełaruskaha sialanstva. Pa našych siołach ciapier šyroka jdzie hutarka ab mahčymaści vajny ŭ Eŭropie. Voś-ža hetyja tryvožnyja nastroi i čutki iduć z Čechasłavacyi.

Paŭstała heta dziaržava ŭ 1918 h. U skład jaje ŭchodziać: čechaŭ 7 miljonaŭ, słavakaŭ— 3, niemcaŭ — 3, ukraincaŭ — paŭmiljona, palakoŭ—180 tysiač, vuhraŭ — 1 miljon. Z cyfraŭ hetych—choć jany, treba viedać, tolki prybliznyja, bačym, jak miašanaj jość Čechasłavacyja. U hetym jaje słabaść i vialikija chłopaty.

Praŭda, dziaržava heta razumieje svajo pałažeńnie i padobramu choča abjadnać kala siabie ŭsie hetyja narody. Čechasłavacyja kirujecca padstavami demakratyčnymi i ŭsim narodam, što ŭvachodziać u jaje skład, daje vialikuju svabodu. Adnak vytvaryłasia takoje pałažeńnie, što narody henyja niezdavolenyja i choćać kudy bolš, jak im dziaržava daje. Vuhry ciahnuć da svajej dziaržavy da Vuhryi, z jakoj jany z pryjemnaściaj abjadnalisia-b. Niezdavoleny mocna i słavaki. Praŭda, jany majuć vialikija kulturnyja i ekanamičnyja pravy ŭ svaim nacyjanalnym žyćci, ale daloka nia toje, što jany mieć chacieli-b i što im siańnia sapraŭdy naleža. Jany-b chacieli šyrokaj palityčnaj aŭtanomii, tymčasam čechi nia tolki što nia jduć na heta, ale nie pryznajuć ich navat asobnym narodam i imknucca da taho, kab słavaki z časam stalisia čechami, žyvučy pad adnym dacham adnej dziaržavy. Dziela hetaha čechi nazvali svaju dziaržavu Čechasłavakijaj, a čechaŭ i słavakaŭ razam nazyvajuć adnym słovam: čechasłavacki narod. Heta ŭsio słavakaŭ duža aburaje, tym bolš, što kali čechi dałučali ich da svajej dziaržavy, dyk padpisalisia, što daduć słavakam poŭnuju aŭtonomiju i nia buduć mieć da ich nijakich varožych namieraŭ. Asabliva apošnim časam słavaki zavarušylisia, kali Hitler zabraŭ Aŭstryju, i kali, dziakujučy hetamu, padniali tak-ža hałovy niemcy, českija hramadzianie, jakich jość miljony try.

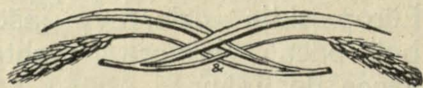
Voś-ža hetyja niemcy zavarušylisia ŭ Čechasłavacyi apošnim časam jašče bolš, jak słavaki i vuhry. Praŭda, jany tak-ža niby aŭtonomii žadajuć, ale jak bližej henym ich žadańniam pryhledzicca, dyk jasna vidać, što tut užo idzieć ab poŭnaje addzialeńnie ad Čechasłavacyi i ab pryłučeńni ŭ niedalokaj budučyni niemcaŭ českich da Niamieččyny. Paŭstała tryvoha i niepakoj. Eŭropejskija dziaržavy jašče bolš pačali zbroicca i rychtavacca da vajny.

Kožnamu jasna, što českija niemcy pastupajuć pavodle radaŭ Hitlera i što ich zavarušeńnie nie varoža ničoha dobraha nia tolki dla samaj Čechasłavacyi, ale tak-ža i dla ŭsiej Eŭropy. Kali-b dajšło da adarvańnia českich niemcaŭ i dałučeńnia ich da Niamieččyny,—što nadta mahčyma,— dyk tut užo najchutčej biez vajny nie abyšłosia-b: raz, što čechi biaz boju čašci svajej dziaržavy nie addali-b, a druhi raz, što Francyja i Saviety takim ci inšym čynam Čechasłavacyi pamahali-b na padstavie tych dahavoraŭ, jakija miž hetymi dziaržavami isnujuć. Nia trymała-b tak-ža staranu Hitlera i Anhlija. Praŭda, pokul što nia vyhladaje, kab Francyja i Saviety na vypadak vajny Niamieččyny z Čechasłavacyjaj zbrojna pamahali hetaj apošniaj, ale chto moža

zaručyć, što moža być i hetak i chto moža ŭsio pradbačyć, što ŭ takich zaviaruchach moža stacca.

Słovam, Čechasłavacyja siańnia źjaŭlajecca najbolš tryvožnym punktam Eŭropy. Z hetaje pryčyny ŭsie dziaržavy zbrojacca i, na ŭsiaki vypadak, rychtujucca da vajny, bo kali-b vybuchnuła vajna ŭ Čechsła vacyi, dyk nichto nie zhadaje, dzie-b jana mahła skončycca.

Ale zatym, što badaj usie dziaržavy Eŭropy vajny bajacca i nia chočuć, dyk najchutčej abojducca i biez jaje. Nadta mahčyma tak-ža, što Čechasłavacyja pojdzie na ŭstupki, pierabuduje svaju dziaržavu na padstavach federacyjnych, dajučy kožnaj nacyi terytoryjalnuju aŭtanomiju i hetym samym, prynamsi na daŭžejšy čas, uspakoje svaje narody i pierakasuje mahčymaści vajny.

Z žyćcia pad Savietami

Aryšty, sudy i rasstrely ŭ Savietach trymajuć nasielnictva ŭ pastajannym strachu i napružanaści. Nervovaj sensacyjaj apošnich dzion jość praca niejkaj *tajnaj radyjostancyi*, jakaja, niedzie z Biełarusi, a moža i z Karelii, štodzień nadaje aŭdycyi z pahrozaj dla Stalina i jaho režymu. Z hetaj tajomnaj radyjostancyi havorać: „Stalin, tvaje dni ŭžo paličanyja! Tvaja śmierć budzie strašniejšaja, jak śmierć Tuchačeŭskaha!..." Aprača hetaha niaviedamaja radyjostancyja raskazvaje ab usim, što dziejecca ŭ Savietach. Ułady GPU nijak nia mohuć znajści i daviedacca, dzie henaja radyjostancyja znachodzicca. Šukać niaviedamaj radyjostancyi ŭ Biełaruś jeździła specyjalnaja kamisija na čale z kamisarami nutranych spraŭ Ježovym.

Hazety padajuć z Maskvy, što ŭrad SSSR varočajecca da papiaredniaj balšavickaj palityki — h. zv. *vajujučaha kamunizmu*. Jon stavić sabie hałoŭnaj metaj suśvietnuju revalucyju. Maskoŭskaja „Pravda" pišačy ab hetym, damahajecca, kab u prapahandnuju arhanizacyju pasyłać najzdalniejšych ahitataraŭ. U pieršuju čarhu ŭzmacniajuć balšaviki prapahandnuju akcyju praz radyjo na Ukrainie i Biełarusi, na Kaŭkazie i ŭ Siaredniaj Azii. Z Ukrainy i Biełarusi buduć nakiroŭvać ahitacyju ŭ Polšč i Niamieččynu, z Kaŭkazu ŭ Tureččynu i praciŭ Anhlii, a z Siaredniaj Azii praciŭ Japonii.

— Zahraničnaja presa padaje: Uschodni Turkiestan buntujecca praciŭ kamunistyčnaje ŭłady — miž savieckim vojskam i *miascovym muzulmanskim nasielnictvam*, jakoje paŭstała, abvieściŭšy „śviatuju vajnu," adbyvajucca zaŭziatyja bai. Muzułmanskija pielihrymy, jakija, prajšoŭšy nielehalna savieckuju hranicu, prybyvajuć u Mekku, raskazvajuć ab vielmi ciažkim pałažeńni muzułmanaŭ pad Savietami. Heta vyzvała vialikaje ŭzržańnie siarod muzułmanskich narodaŭ i jany robiać nacisk na ŭrady Persii, Iraku, Afhanistanu i Tureččyny, jakija abjadnanyja h. zv. blizka-ŭschodnim dahavoram, kab jany zastupilisia ŭ Maskvie ŭ abaronie muzułmanskaha nasielnictva pad Savietami.

— ***Praśledavańnie Biełarusaŭ*** savieckaj ŭładaj u „Biełaruskaj Savieckaj Respublicy" ŭ apošnija hady adbyvajecca stała i planova: savieckaja ŭłada niščyć biełaruski narod i duchova i fizyčna. Dziela asłableńnia Biełaruskaha narodu duchova, savieckija ŭłady ŭ 1922

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Histaryčny narys.

RAZDZIEŁ IV. 13)

Narodnaja praca Biełarusaŭ katalikoŭ pad niamieckaj akupacyjaj. *(1915—1919).*

§ 3. — Arhanizacyjny K-t dziela sazyvu Biełaruskaj Kanferencyi ŭ Vilni, „Zołak", Biełaruskaja Kanferencyja, Biel. Navukovaje T-va, Udzieł u pracesii na Božaje Cieła, „Suviaź".

1. U kancy 1917 h. vilenskaje biełaruskaje hramadzianstva jašče bolš abjadnałasia i złučyłasia na hruncie supolnaj pracy, bo stvaryła tak zvany *„Arhanizacyjny K-t dziela sazyvu Biełaruskaj Kanferencyi ŭ Vilni"*. U Kamitet hety ŭvajšli tak-ža ŭsie kirunki biełaruskaha hramadzianstva, biaz roznicy palityčnych prakanańniaŭ i pahladaŭ. Ad Biełarusaŭ katalikoŭ u K-t uvajšli ksiandzy Biełarusy: Ul. Tałočka i J. Siemaškievič, a tak-ža pradstaŭniki ad pravasłaŭnaha duchavienstva: a. Michaił Halenkievič i a. Savvaci (Sava). Cikava adznačyć, što rešta siabroŭ K-tu — heta tak-ža ŭsio kataliki, choć z metryki.

U mieru taho, jak biełaruski ruch u Vilni raźvivaŭsia i ŭ im brali ŭdzieł nia tolki kataliki z imia, ale i samyja praŭdzivyja, miascovych palakoŭ nacyjanalistaŭ štoraz bolš ahortavaŭ strach biełaruskaj pracy i jany štoraz bolš i jak umieli ŭ pracy hetaj pieraškadžali. Cikavaj i duža charakternaj ilustracyjaj hetych polskich nacyjanalistaŭ da biełaruskaha adradžeńnia adnosinaŭ moža słucyć nastupnaje zdareńnie.

Ks. Vitold Šyłkievič, pračytaŭšy ŭ miascovaj presie, što ks. ks. Biełarusy: Tałočka i Siemaškievič uvajšli ŭ skład „Arhanizacyjnaha K-tu dziela sazyvu Biełaruskaj Kanferencyi ŭ Vilni", napisaŭ da ks. Ul. Tałočki list, u jakim naśmiešliva vyražaŭ žadańnie, kab ksiandzoŭ hetych „nie spotkała zasłužona kara". Z svajho boku ks. Ul. Tałočka tak-ža naśmiešliva padziakavaŭ jamu, abiacajučy, što jak tolki staniecca jakim biełaruskim dastojnikam, dyk ab ks. Šyłkievičų nie zabudziecca, žadajučy jamu adnačasna hruntoŭna vylečycca ad nacyjanalistyčnaha čadu. Urešcie, u tym-ža liście ks. Tałočka padčorknuŭ, što Kaścioł Katalicki ŭ nas nadalej nie pavinien być vykłučna tolki polskim. List hety narabiŭ šmat šumu, a apošni skaz jaho ab kaściele pajaviŭsia navat na bačynach „Gazety Warszawskiej".

1) „Народ і рэлігія" — І. Мелешка (Беларускі Календар на 1917 г. Вільня, 1916).

hodzie ŭ „Biełaruskaj Savieckaj Respublicy" ŭ Kojdanaŭskim rajonie, kala Miensku, dzie biełaruskaje nasielnictva ŭ bolšaści katalickaha vieravyznańnia, zasnavali h. zv. „aŭtanamičny" polski rajon imieni Dziaržynskaha. U hetym rajonie dla biełaruskich katalickich dziaciej adkryvali polskija škoły, davali nasielnictvu polskuju litaraturu, u miascovych sielskich savietach uvodzili polskuju movu dziela štodziennaha joj karystańnia i ahułam šyryli polščynu i hetak polonizavali biełaruskaje katalickaje nasielnictva. U 1936 hodzie balšaviki źmianili palityčny kurs i polski rajon u Biełarusi skasavali. Ale hety novy kurs dla biełaruskaha nasielnictva hraźniejšy i bolš žorstki ad papiaredniaha: savieckija ŭłady z Kojdanaŭščyny biełaruskaje nasielnictva vysialajuć u hłyb Rasiei, a siudy nasialajuć Burjata-Manhołaŭ, jakich vysielili z saviecka-japonskaha pryhraničča.

— Saviecki internacyjanalizm, jaki pašyrali socyjalisty i mnohija starońniki narodnaj svabody — rasiejskija idealisty, što hadavalisia ŭ rasiejskaj revalucyjnaj konspiracyi — u apošnija hady pieramianiŭsia na *vialikarasiejski šovinizm.* Ciapierašnija palityčnyja imknieńni savieckaha ŭradu, kiraŭnikom i zahadčykam katoraha jość Stalin, pieraniaty žyŭcom ducham rasiejskich caroŭ, z katorymi zmahalisia rasiejskija revalucyjanery — nia tolki socyjalisty, ale i idealistyčna nastrojenaja vialikaruskaja intelihiencyja. Jak nie padtrymlivaŭ narod caroŭ, taksama nie apirajecca na narodzie i savieckaja ŭłada pad pavadyrstvam Stalina.

— Ciapierašniaja palityka savieckaha ŭradu namahajecca pieratvaryć narody, što apynulisia ŭ hranicach SSSR na nieisnavaŭšy i nieisnujučy *„saviecki narod,"* apirajučy jaho na rasiejskaj kultury i tradycyi. Dziela hetaha va ŭsim SSSR, nie vykľučajučy Biełarusi i Ukrainy, balšaviki zavodziać abaviazkavaść rasiejskaje movy, jakaja maje być movaj „savieckaha narodu." Ab hetym savieckaja hazeta „Izviestija" piša, što ŭsie narody SSSR pavinny abjadnacca adnej rasiejskaj movaj, jakaja daść dostup da kultury vialikaha rasiejskaha narodu i hetkim sposabam złučyć u adno celaje „savieckija narody."

Z hetaha bačym, što saviecki šovinizm ničym nia roźnicca ad zachodnia-eŭrapejskich zachopnickich nacyjanalizmaŭ, tolki bolš niedarečny i bolš nachalny.

Pry hetym treba źviarnuć uvahu na dvulicovaść savieckaj palityki: navonki balšaviki pašyrajuć internacyjanalizm i vystupajuć u abaronie paniavolenych narodaŭ, a ŭnutry pravodziać asymilacyjnuju palityku i namahajucca ŭtrymać nierasiejskija narody ŭ paniavoleńni; navonki vystupajuć suproć zachopnictva i totalizmu, a ŭnutry zakraplajuć paniavoleńnie narodaŭ i rasšyrajuć saviecki totalizm.

I. M.

Krasavik

Jašče niama zvyčajna krasak,
adny praleski pad kustom
Čytaje sonienčnuju kazku,
trava irdziejučy kruhom.

Razdzieł viaśnianaje paemy
prynosić kožny šołach dnia.
U sercy radaść čujem ŭsie my,
jak chmel adžyŭšaja ziamla.

U niebie sinim i hłybokim
u rozsyp zvoniać žaŭruki,
zialonym ŭspychnuli asoki
na usich bałotach, la raki.

Z tryvohaj niejkaju sialanie
Čakajuć Juravaj rasy
i zaćvitajuć vasilkami
dziavočych piesień hałasy

i doždž...
i pieršyja hrymoty
ziamli prynosić krasavik
i na vaziorach u čarotach
žyvy zavodzić pieraklik.

M. Mašara.

Krasavik 1938 h. Hermanavičy.

---

2. Uvosieni ŭrešcie taho-ž 1917 h. ŭ Vilni paŭstała novaje biełaruskaje tavarystva, pastaviŭšaje sabie za metu pomač pradusim dzieciam. T-va heta zvałasia *„Zołak"*.[1]) „Zołak" — arhanizacyja biełaruskaja i katalickaja. Pad hetkim-ža nazovam mieła jana internat pry Bernardynskim zav. № 7. U pamieškańni była kaplička. Pracavali ŭ hetym internacie idejnyja katalički: Karalina Stanišeŭščynka, — siastra Tekli, Dora Kastravickaja (mniška), Kamienskaja, Pleskačeŭskaja. Idejovym kiraŭnikom byŭ ks. Uł. Tałočka, jaki pry adkryćci „Zołaku" śviaciŭ pamieškańnie i pabiełarusku pramaŭlaŭ. Uspomnienyja žančyny vyšyli biełaruski relihijny ściah, jaki cely rad hadoŭ byŭ u kaściele śv. Jana ŭ Vilni. Tavarystva heta ŭ 1918 h.[2]) utrymlivała, jak skazana, prytułak dla dziaciej u Vilni, letnija kalonii dla dziaciej u Čornym Bory, pad naz. „Vyraj". U prytułku i ŭ letnich kalonijach „Zołak" mieŭ na poŭnym utrymańni 160 dziaciej, pačatkavuju biel. školu, u katoraj vučyłasia 80 dziaciej, dziciačy chor, teatralnuju družynu, kursy dla dziaciej daškolnaha vieku, urešcie majstroŭni dziela papraŭki chuścia i dziela vyrabu botaŭ na dzieraŭlanych padešvach.

3. Hod 1918 daŭ mahčymaść sklikać urešcie tuju *Biełaruskuju Kanferencyju,* dziela jakoj byŭ arhanizavany ŭ minułym hodzie ŭspomnieny arhanizacyjny K-t. Kanferencyja adbyłasia na pačatku hodu: 25, 26 i 27.I. Prybyli na jaje, jak sialanie, tak i viaskovyja intelihienty z roznych kutkoŭ niamieckaj akupacyi. Na intencyju kanferencyi 26.I. adbyłasia Imša ŭ katedralnaj kaplicy śv. Kazimiera, jakuju adpraviŭ ks. Uł. Tałočka i na jakoj piajaŭ biełaruskija relihijnyja pieśni dziciačy chor z prytułku „Zołak".

U kanferencyi pryjmali ŭčaście kataliki: ks. ks. Uł. Tałočka i J. Siemaškievič, K. Falkievič i inš. Ks. Tałočka skazaŭ tady na kanferencyi adpaviedju pramovu:

Miž roznymi inšymi važnymi spravami Biel. Kanferencyja adnahałosna pryniała pastanovu takža i ŭ spravie biełaruskaj movy ŭ Kaściele, apirajučysia na papieskaj pastanovie z 13.X.1906 h. i paklikajučysia na memarjał u hetaj spravie, złožany „Biel. Centralnym Sajuzam" u Vilni 30.XI.1917 h. administrataru Vilenskaj dyecezii. Padobnaja-ž pastanova była pryniata Kanferencyjaj i što da biełaruskaj movy ŭ Carkvie.[1])

4. U časie, kali pačynałasia Kanferencyja, 25.I. taho-ž 1918 h. zasnavałasia ŭ Vilni *Biel. Navukovaje T-va*, u skład jakoha ŭvajšli pieravažna tyja-ž kataliki, što i ŭ inšych byli biel. arhanizacyjach, a siarod ich nieadłučny ks. Tałočka, a tak-ža i a. Halenkievič.[2])

1) Biel. Kalendar na 1918 h.
2) Biel. Kalendar „Svajak" na 1919 h.

1) „Homan" 1918, №№ 13, 15.
2) „Homan" № 9, 1918.

Kancerty słaŭnaha biełaruskaha śpievaka M. Zabejdy-Sumickaha

1. Слаўны наш сьпявак Міхэл Забэйда-Суміцкі 30-га красавіка выступаў з канцэртам песьні ў Берасьці над Бугам. Канцэрт арганізавала мясцовае расейскае таварыства — Р.Б.О. Паміма арганізацыйных недахопаў (слабая рэклама), а так-жа паміма свайго роду байкоту з боку палякоў і некаторых расейцаў, на канцэрт беларускага сьпевака ўсё-ж сабралася людзей шмат. І гэтыя, што прыйшлі, не ашукаліся, — некаторыя мо' першы раз у жыцьці паслухалі чар песьні ў мастацкім выкананьні нашага сьпевака. Праграма канцэрту складалася з італіянскіх, польскіх, расейскіх і беларускіх песьняў, і трэба сказаць, што найбольш усім спадабаліся беларускія песьні. З прасьпяваных беларускіх песьняў — *„Ляціць сарока“*, *„Малады дубочак“*, *„Чаму мне ня пець“* і *„Лявоніха“*,—дзьве апошнія змушаны быў артыст на жаданьнераз'энтузыязмаванай публікі два разы паўтараць. — Агулам артыст выканаў праграму дасканальна. Публіка хвалявалася, энтузыям даходзіў да найвышэйшай ступені.

2. 8.V. taho-ž samaha M. Zabejdy adbyŭsia kancert u Vilni ŭ zali b. Konservatoryi, jakaja biazmała była poŭnaja publiki. U prahramie cełу rad pieśniaŭ italjanskich, polskich i biełaruskich.

Da taho, što ab Michał Zabejdzie, jak mastaku, pisałasia, badaj niama što dadać, — chiba tolki tojo, što i dalej vidać mastaka praca i nad vykanańniem śpievanaj pieśni i nad jaje interpretacyjaj, nad vyražeńniem hołasam, usiaho taho, što pieśnia ŭ sabie maje. Asabliva heta było vyraznym u vykanańni: „Spirate pur, spirate. (Donaudy), Aryi z opery Arleziana (Cilea), „Kałysanki“ — Mozarta, „Lipy“ i „Gońca miłości“ — Schuberta, a takža aryi Jontka z op. „Halka“ Maniuški.

Z biełaruskich pieśniaŭ u prahramie było try: Lacić saroka, Małady dubočak i Kukavała ziaziulka. Badaj najbolšaje ŭražańnie rabiŭ — Dubočak. Zdajecca i sam mastak u jaho badaj najbolš układaje dušy. Na „bis“ byli: Cieraz sad vinahrad, Lavonicha, Leta.

Uvieś viečar—heta, byŭ možna skazać, praŭdzivy „bal duchovy“ dla słuchačoŭ. Vykanańnie kožnaha numaru prahramy dastaŭlała sapraŭdy mnoha dla pačućcia krasy kožnaha, chto choć siakija-takija maje duchovyja „vušy.“ Zdajecca nam adnak, što najbolš chvalavała publiku i parušała pieśnia biełaruskaja.

Mnohija čakali biełaruskich narodnych pieśniaŭ u apracavańni praf. Rutkoŭskaha, ab čym było ŭ abviestkach. Pieśniaŭ hetych adnak nie akazałasia. Stałasia heta biaz ničyjej viny: chvaroba i śmierć baćki prafesara stała jamu na pieraškodzie ŭ hetaj pracy. U budučynie zrobicca i heta.

Dobra tak-ža było-b, kab M. Zabejda, ładziačy svaje kancerty, abaviazkava prydbaŭ da svajho repertuaru i pieśni litoŭskija. U Vilni — heta reč kaniečnaja. Dumajem, što ŭ budučynie i heta sprava naładzicca.

Daskanalna da całaści kancertu byŭ dapasavany i akompanjament S. Chonesa, u jakim čuvać niatolki dobraha muzykanta-vykanaŭca, ale adnačasna i muzykanta — mastaka. I pieśnia i muzyka na kancercie byli sapraŭdy niečym adnym, zlitnym, adna druhoju ŭzajemna dapaŭniajučym.

mk.

---

5. 2.V.18. pieršy raz bačym Biełarusaŭ katalikoŭ aficyjalna biaručych udzieł u pracesii na Boža je Cieła ŭ Vilni. Biełarusy kataliki na hetaj pracesii nieśli svoj ściah z biełaruskimi nadpisami z abodvuch bakoŭ, a chor „Zołak“ piajaŭ biełaruskija relihijnyja pieśni. I ŭ hetym ruka ks. Tałočki.[1])

6. U tym-ža 1918 h. 24.VIII. paŭstaje tak-ža jašče adna bieł. arhanizacyja *„Suviaź Kulturna-Nacyjanalnaha Adradžeńnia Bieł. Narodu“*, u jakim hołoŭnuju ihrajuć rol Biełarusy kataliki, a pradusim toj-ža ks. Tałočka.[2])

Biełarusy kataliki, jak bačym, u hetym časie nie dramali i što raz bolš raźvivali pracu nacyjanalnuju i relihijnuju. Była miž imi navat daśpieŭšy dumka ab naładžańni vydaviectva biełaruskaha katalickaha časapisu, jaki byŭ-by dalšym ciaham „Biełarusa“, što spyniŭsia z vajnoj i jakoha patreba była vačavidnaja. Časapis taki mieŭ zvacca „Siajbit“. Adnak polski nacyjanalizm hetyja dobryja pačynańni spyniŭ u zarodku. Praŭda, nia majem dadzienych na toje, ci dała duchoŭnaja ŭłada dazvoł na heny časapis, ci nie, ale majem piśmo da ks. Tałočki Vilenskaj Biskupskaj Kuryi (23.IX—1918 l N 1440), u jakim tamu-ž ks. Tałočku aficyjalna admoŭlena prava supracoŭničać u henym časapisie. Z hetaha bačym, jak vilenskaja duch. katalickaja ŭłada adnosiłasia tady da biełaruskich katalickich pačynańniaŭ.[1])

1) Bieł. Kal. „Svajak“ na 1919 h. Vilnia, bač. 31.
2) tam-ža.

§ 4. — Biskup J. Matulevič i Biełarusy, K. Falkievič, Źjezd z Vilenščyny i Horadzienščyny, Jan Fiedarovič.

1. Urešcie, na zakančeńnie 1918 h., vypała jašče adno zdareńnie, jakoje śviedčyć ab narodnaj pracy Biełarusaŭ katalikoŭ. Majem na ŭviecie pryjezd u Vilniu *biskupa J. Matulevičа* i starańni ŭ jaho ŭ spravie biełaruskaj Biełarusaŭ katalikoŭ. Voś kataliki našy pradusim vysłali delehacyju da novaprybyłaha biskupa, pradstavili jamu pałažeńnie Biełarusaŭ katalikoŭ u kaścielnym žyćci i prasili pastyra zastupnictva za narod naš, jaki prymušany navat malicca ŭ polskaj movie.[2]) Uznoŭ-ža, kali litoŭskaja ŭłada, Dziaržaŭnaja Rada (Valstybes Taryba), jakaja arhanizavałasia ŭ Vilni, 12.XII.18, vydała bankiet na čeść novaha biskupa J. Matulevičа, na bankiecie hetym spatykajem i Biełarusaŭ katalikoŭ, jakija i tam, vitajučy biskupa, prypaminajuć jamu adnačasna ab niaznosnym i niespraviadlivym pałažeńni ŭ dyecezii Biełarusaŭ katalikoŭ. Pieršym pramoviŭ ks. Tałočka.

Druhim, užo ad imia Biełarusaŭ katalikoŭ ahu-

1) Z archivu ks. Ul. Tałočki.
2) hl. maju knižku: — „Rodnaja mova ŭ śviatyniach“. Vilnia 1929, bač. 122 i nast.

Z palityki Niamieččyny

Niamiecki imperjalizm

Sučasnaja, nacyjanalna-socyjalistyčnaja, Niamieččyna imkniecca da abjadnańnia i padparadkavańnia ŭsich niemcaŭ na celym śviecie adnej kamandzie — nac.—soc. partyi pad zahadami pavadyra Hitlera. Treba viedać, što henaja niamieckaja konsolidacyja duža niebiaśpiečnaja. Niemcy zdaŭnych imknucca da panavańnia nad celym śvietam, a ciapier z kličam „adzin narod, adna dziaržava, adzin pavadyr“ prajaŭlajuć svaje pretensii da ŭsich krajoŭ, dzie niemcy prabyvajuć.

Niemcy na ŭsim śviecie

Pavodle statystyki niamieckaha nac.-soc. statystyčnaha instytutu ahulny lik Niemcaŭ na celym śviecie siahaje ličby 96 miljonaŭ. Ličba henaja dzielicca ŭ takim paradku:

Niamieččyna z pryłučanaj Aŭstryjaj — 73 miljony, Čechasłavacyja — 3.265.000, Švajcaryja — 2.950.000, Francyja — 1.700.000, Polšča—1.150.000, SSSR—1.124.000 Rumynija—800.000, Juhasłavija — 700.000, Vuhryja—600.000, Hdansk —400.000, Luksemburg— 285.000, Italija—250 tys., Belhija—150 tys., Litva—120 tys , Halandyja — 100 tys , Łatvija—700 tys., Danija — 60 tys. Estonija—23 tys., Anhlija —20 tys., Hišpanija—15 tys., Lichtenstein —10 tys., Švecyja—6 tys., Finlaudyja— 6 tys., Baŭharyja — 5 tys., Partuhalija—2 tys., Hrecyja—2 tys.

Ahułam u Eŭropie—86 miljonaŭ. U Paŭnočnaj Amerycy — 8.500 tys., u Paŭdzionnaj Amerycy—1.200 tys., a Afrycy—104 tys., Aŭstralii—77 tys. i Azii —21 tys.,

Hetaja voś niamieckaja masa na ŭsim śviecie, pavodle palityčnaha planu Hitlera, maje imknucca da adnaje mety—da złučeńnia pad adzinaje kiraŭnictva i adnaje supolnaje niamieckaje suśvietnaje dziaržavy.

Etapami da mety

Vystupleńnie hitleraŭskaj Niamieččyny z kličam „adzin narod, adna dziaržava, adzin pavadyr“ — heta abjaŭleńnie celamu śvietu, a pradusim Eŭropie, što jana prystupaje da realizacyi svaich daŭniejšych planaŭ, — što nie ŭdalisia ŭ 1914—18 hadoch, — rasšyrać svajo panavańnie ŭ Eŭropie, a paśla i ŭ inšych čaścinach śvietu.

Paśla zachapleńnia Aŭstryi, stałasia aktualnaj sprava zachapleńnia Čechasłavacyi.

Zavarušylisia tak-ža niemcy i ŭ inšych krajoch: u Danii 12 krasavika pradstaŭnik niamieckaje mienšaści pastor Schmidt zajaviŭ u parlamancie, što sučasnaja hranica miž Danijaj i Niamieččynaj nia jość stałaj i što jana versalskim traktatam nakinutaja siłkom i dziela hetaha Niemcy buduć šukać i znajduć sposab, kab jaje papravić.

Adnosna Litvy niamieckaja hitleraŭskaja hazeta „Danziger Vorposten,“ što vychodzić u Hdansku. hroziačy prezydentu Smetonie losam aŭstryjackaha kanclera Schuschnigga, stavić damahańnie aŭtanomii dla Kłajpedy.

Zavarušyłasia niamieckaja mienšaść i ŭ Polščy: 25 krasavika adbyłosia pasiedžańnie Niamieckaj Rady, na jakim pastanoŭlena stvaryć adnu palityčnuju niamieckuju arhanizacyju ŭ Polščy, jakaja abjadnała b usich niemcaŭ.

Ab hetkim abjadnańni Niemcaŭ pačałasia prapahanda siarod niemcaŭ i ŭ francuskaj pravincyi Alzacii i Lotarinhii.

Pachod na eŭrapejski ŭschod

U etapach Niamieččyny da panavańnia nad śvietam znachodzicca i pachod na eŭrapejski ŭschod, dzie kamunistyčna-kapitalistyčny rasiejski imperjalizm, jaki ŭ parazumieńni z Francyjaj i Anhlijaj moža paraližavać hetyja vialikija plany Hitlera dziela panavańnia Niemcaŭ na ŭsim śviecie. Ale, kab prajšci za Dźvinu, Dniapro i dajšci da Volhi, dy zajšci na Kaŭkaz, treba Niamieččynie stvaryć svaju

---

łam, pramaŭłaŭ Jan Łuckievič. Havaryŭ jon ab piarścionku biełaruskaha sufrahana (piarścionak mieŭ być na fihurcy śv. Stanisłava Biskupa, na vialikim aŭtary ŭ katedry), vyražajučy miž inšym pažadańnie, kab piarścionak heny apynuŭsia ŭ toj čas uznoŭ na ruce biełaruskaha sufrahana.

2. Davoli značnuju ihraŭ tak-ža rol siarod Biełarusaŭ katalikoŭ u hetym časie sielanin z pad Vilni *Kaz. Falkievič*. Byŭ śviedamym Biełarusam jašče prad vajnoj. Uśviedamili jaho Turhielskija ksiandzy: Litvin P. Šepecki i niejki jahony vikary. Ksiandzy hetyja davali jamu „Bieł. Dudku“ Buračka i biełaruskija hazety i hetym Falkieviča daviali da śviedamaści.

Byŭ heta dziejny ŭčaśnik Bieł. Kanferency ŭ Vilni, a tak-ža dziejny siabra vybranaj Kanferencyjaj Biełaruskaj Rady.

Paśla vychadu z kraju Niemcaŭ u 1919 h. i padčas prychodu Palakoŭ K. Falkievič dalšym ciaham, jak umieje, pracuje na biełaruskaj nivie.

3. Vilenski biełaruski centr, apynuŭšysia pad novaj uładaj, musiŭ adnavicca i zaniać adpaviednaje stanovišča. Z hetaj metaj n Vilni byŭ sklikany Žjezd Biełarusaŭ *z Vilenščyny i Horadzienščyny*. Žjezd hety adbyŭsia 9—10.VI.19. Byŭ jon mnohaludny i roznarodny. Užo ŭ im nia bačym pieravahi Biełarusaŭ katalikoŭ, jak było daŭniej, a bačym u pieramiešku i katalikoŭ i pravasłaŭnych. I zrazumieła: vajna była skončana i ŭsie tyja, što na jej byli i astalisia žyvymi, abo tyja, što prosta byli paŭciakaŭšy z kraju za rasiejskaj armijaj, pavaročalisia ŭ rodny Kraj i achvotna brali ŭčaście ŭ biełaruskich žjezdach, chutka dachodziačy da narodnaj śviedamaści.

Voś-ža na hetym žježdzie ad imia Biełarusaŭ katalikoŭ vystupaŭ z pramovaj Kaz. Falkievič, katory žviarnuŭsia z prośbaj da žjezdu, kab była pryniata asobnaja pastanova ab biełaruskich patrebach u kaścielnym žyćci Biełarusaŭ katalikoŭ. Pa im z padobnaj pramovaj vystupaŭ tak-ža katalik J. Čarapuk i ad pravasłaŭnych. U vyniku ŭ hetaj spravie Žjezd pryniaŭ nastupnuju pastanovu:

...„Biełaruski Žjezd Vilenščyny i Horadzienščyny daručaje svajej Radzie Žjezdu, kab jana, vyjaŭlajučy žadańni Biełarusaŭ katalikoŭ i Biełarusaŭ pravasłaŭnych, uvajšła ŭ najchutčejšyja pierahavory z rymska-katalickaj i pravasłaŭnaj duchoŭnaj uładaj, kab u Vilniu byŭ naznačany rymska-kat. biełaruski biskup, kab u r.-k. i pravasłaŭnych duchoŭnych seminaryjach u Krai navučańnie viałosia ŭ nacyjanalnym biełaruskim duchu, a potym i kab u kaściołach i cerkvach z biełaruskimi parachvijanami vykładalisia knzańni ŭ nacyjanalnaj movie i kab ksiandzy-palanizatary i śviaščeńniki-rusyfikatary byli zamienieny ksiandzami i śviaščeńnikami Biełarusami, a taksama jšče, kab i dla pravasłaŭnych Biełarusaŭ byŭ archirej Biełarus“.

Žjezd urešcie vybraŭ stały svoj orhan Radu Vi-

silnuju bazu ŭ siaredzinie Eŭropy i treba abo pryśmiryć, abo pryłahodzić Francyju i Anhliju. Voś hetym ciapier Niamieččyna i zaniataja.

Ab hetym dobra viedaje dyplomacyja francuskaja i anhielskaja, viedaje i saviecki kamisarjat zahraničnych spraŭ. Ale dziela taho, što saviecki imperjalizm znachodzicca ŭ stanie moralnaha i fizyčnaha raskładu i nia moža prajavić realnaj siły ŭ baraćbie z niamieckim imperjalizmam, frankaanhielskaja palityka kirujecca, adnosna niamieckaha imperjalizmu i jaho achviaraŭ, palitykaj Piłata.

Dziela ŭstrymańnia niamieckaje zaborčaści patrebny zdarovy patryjatyzm, vypłyvajučy z svabodnaje voli volnych narodaŭ, raspałožanych ad niamieckaje hranicy na ŭschod, poŭdzień i poŭnač i adradžeńnie demokracyi na eŭrapejskim zachodzie.

Hitler u Italii

Dyktatar Niamieččyny kancler Hitler 2 h. m. jeździŭ u adviedziny da Musoliniaha ŭ Italiju, dzie prabyŭ niekalka dzion.

Padčas adviedzinaŭ u Italii Hitler mieŭ namier być i ŭ šv. Ajca. Tymčasam, jak padajuć hazety, Papa spatykacca z Hitleram nia mieŭ namieru i aŭdyjencyi Hitlera ŭ šv. Ajca nia było. **N.**

Biełaruskaja chronika.

Ks. J. Rešeć užo prybyŭ u Złuč. Štaty Ameryki i zatrymaŭsia ŭ klaštary Benedyktyncaŭ u Lisle, dzie prabyvaje Ks. J. Tarasevič.

«Беларускі Летапіс», kulturna-hramadzki i litaraturny miesiačnik, pašla niekatoraha pieraryvu, vyjšaŭ uznoŭ.

Novyja pieśni. Słaŭny ukrainski kampazytar A. Košyc, jaki žyvie ŭ Nju-Jorku (Ameryka), zharmanizavaŭ i pryslaŭ u Vilniu hram. R. Šyrmie try biełaruskija narodnyja pieśni: „Там за садам“, „Oj vyjšła maci iz novaje chaty“ i „Oj u sadzie vinahradzie“. Za hetuju pracu Vialikamu Synu Ukrainskaha Narodu češć i słava!..

Viečar u češć šv. p. dr. T. Hryba, b. staršyni Abjednańnia Biełaruskich Studenckich Arhanizacyjaŭ, ładziŭ Biel. Studencki Sajuz u Vilni 7 h. m. u 6-taj zali hałoŭnaha budynku Vilenskaha Universytetu. Referat pračytaŭ inž. A. Klimovič.

Matura ŭ Biełaruskaj Himnazii ŭ Vilni. 4 h. m u Vil. Biel. Himnazii pačalisia piśmiennyja maturalnyja ekzaminy. Ahułam da ekzaminu prystupiła 17 asob.

Novy prezydent Biełaruskaje Akademii Navuk u Miensku. Niadaŭna ŭ Miensku adbylisia vybary novaha prezydenta Biełaruskaje Akademii Navuk. Vybrany K. V. Goriev. Skončyŭ jon Instytut kalarovych metalaŭ u Maskvie ŭ 1930 h. i ad 1933 h. byŭ docentam hetaha instytutu. Prezydent z takimi kvalifikacyjami heta sapraŭdy horkaja naśmieška kamunistaŭ nad Biełaruskaj Akademijaj Navuk.

U Litoŭcaŭ

Źviarnulisia ŭ Najvyšejšy Trybunał. Uprava Lit. Dabradziejnaha T va, atrymaŭšy ŭ spravie raźviazańnia T-va admoŭny adkaz z Ministerstva, pieradała spravu ŭ Najvyšejšy Trybunał. Akazu adtul jašče niama. Tymčasam kuratar užo biarecca za likvidacyju T—va.

Nie dazvolili. Niadaŭna I. Matonis padaŭ Staraście prośbu ab dazvole vydavać tydniovik dla moładzi: „Jaunimo Žingsnis.“ Adkaz nadysŏu admoŭny.

Novaja sprava. Staršynia Lit. Nav. T-va ks. dr. J. Viskant atrymaŭ ad sudździ śledčaha paviedamleńnie, što praciŭ jaho pačata sprava z pryčyny narušeńnia devizovaha zakonu.

Pazyčyŭ 60 tysiač. Kuratar spynienaha lit. T-va „Rytas“ pad majemaść hetaha T-va ŭziaŭ u banku pazyku na 60 tysiač zał.

---

lenščyny i Horadzienščyny. U skład hetaj Rady ad katalikoŭ uvajšli toj-ža K. Falkievič, ks. M. Piatroŭski i inš.[1])

Dobruju ahulnuju charakterystyku K. Falkieviča znachodzim u „Biel. Krynicy“,[2]) dzie čytajem:

„Kazimier Falkievič pamior 30 žniŭnia 1922 hodu, majučy 67 hadoŭ i pachavany na mohiłkach u Turhielach.

Kazimier Falkievič radziŭsia ŭ vioscy Šastakoch Turhielskaj hminy; u hetaj vioscy ŭzros, stała zaŭsiody pražyvaŭ i pačaŭ u hetaj vioscy biełaruskuju adradženskuju pracu.

K. Falkievič, jak śviedamy i dziejny Biełarus, vypisyvaŭ, jašče prad vajnoj, biełaruskija hazety „Našu Nivu“ i „Biełarusa“, čytaŭ hetyja hazety sam i pry pomačy drukavanaha słova ŭśviedamlaŭ susiedziaŭ. Za svaju narodna-hramadzkuju pracu K. Falkievič siarod sialan Turhielščyny zdabyŭ vysokaj stupieni aŭtarytet z hanarovym tutułam mianiuški „Dziadźka“.

Pašla adychodu z našaha kraju rasiejskaj ŭłady naš „Dziadźka“, jak vierujučy i praktykujučy katalik, zakrataŭsia i dziela ŭviadzieńnia biełaruskaj movy ŭ kaścioł. Za jaho daradaj byli padany podpisy miascovych Biełarusaŭ katalikoŭ u Vilenskuju biskupskuju kuryju z prośbaj prysłać u Turhieli ksiandza Biełarusa, jaki-b navučaŭ Turhielskich Biełarusaŭ Praŭdy Božaj pabiełarusku. Aprača hetaha, „Dziadźka“ nakiravaŭ u tyja časy dumku miascovych sialan, kab załažyli biełaruskuju školu, jakaja była adkryta, ab katoraj nie zabylisia našy sialanie i da hetaj pary. Jaho starańniem była adkryta ŭ nas i spažyvieckaja kooperatyva.

Za svaju dziejnaść naš „Dziadźka“ byvaŭ aryštavany i prasledavany silnymi hetaha śvietu“...

Havoračy ab K. Falkievičů, nielha nie ŭspomnić ab padobnym da jaho Janie Fiedarovičů, vydatnym viaskovym katalickim biełaruskim dziejačy.

5. *Jan Fiedarovič* radziŭsia ŭ vioscy Bigierdy 4.III.1878 h. Turhielskaj hminy. Pa prafesii kraviec. Z maładych hadoŭ zakrystyjan. Čuŭsia Biełarusam z moładaści. Uśviedamiŭsia čytajučy „Biel. Dudku“, „Hapona“, „Ščeroŭskija dažynki“ i inš.

Šyrej paznaŭsia z biełaruskim rucham, čytajučy „Našu Nivu“, a pašla „Biełarusa“, praz jakija ŭśviedamlaŭ biełaruskich sialan. 1918 h. zapaznaŭsia z ks. Tałočkam, ad jakoha pahłybiŭ svaju nacyjanalnuju śviedamaść. Supolna pracavaŭ z Falkievičam. Siańnia dalej viadzie svaju pracu. Čałaviek jon afiarny, idejny katalik i Biełarus. Budučy kraŭcom, sivahałovy Fiedarovič idzie z vioski da vioski, zarablaje na štodzienny chleb i niasie biełaruskuju narodnuju śviedamaść pad šeryja sialanskija chaty.

Na hetym i končym ahlad naš pracy na nivie biełaruskaj Biełarusaŭ katalikoŭ padčas niamieckaj u nas akupacyi.

1) hl. „Бел. Думку“, 1919 № 23, art. „Беларускі Зьезд 9—10 чэрвеня“.

2) „Biel. Krynica“, 1932, № 29. Karespand.: „U dziesiatyja ŭhodki śmierci Kaz. Falkieviča“.

U KALVARYJU

Biełaruskaja Pilihrymka jdzie sioleta na śv. Trojcu, 12 červienia.

U Vilniu najlepš prybyvać pradadniom, kab možna było prad Kalvaryjaj adpačyć.

Zborny punkt: Vilnia, Zavalnaja 1—2, u redakcyi „Chryścijanskaj Dumki". Adhetul pielihrymy buduć zaviedzieny na kvateru dziela prystanišča, adpačynku i načlehu.

Na śv. Trojcu a hadz. 7 rana ŭ kaściele śv. Mikałaja dla Pilihrymaŭ budzie śv. Imša z biełaruskim kazańniem, paśla čaho adrazu pilihrymka pracesyjanalna jdzie ŭ Kalvaryju.

Zborka ŭ Kalvaryi i adpačynak — pry kaplicy Matki Boskaj Balesnaj.

Abchod Kryžovaj Darohi pačniecca a hadz. 10 rana.

25-cilećcie kapłanstva

zasłužanych ksiandzoŭ biełarusaŭ: Jazepa Hermanoviča i Viktara Šutoviča prypadaje sioleta ŭ červieni.

Dastojnyja našy śviatary jubilanty buduć śviatkavać svoj jubilej, prymajučy ŭčaście ŭ Biełaruskaj Pilihrymcy: jany buduć adpraŭlać nabaženstva ŭ kaściele śv. Mikałaja ŭ Vilni, jany-ž, pry ŭčaści Ks. Ad. Stankieviča, buduć abvodzić Pilihrymku pa Kryžovaj Darozie ŭ Kalvaryi.

Takim čynam sioletniaja Biełaruskaja Pilihrymka budzie mieć dvajnoje vialikaje śviata, u jakim kožny biełarus, u mieru sił, pavinien staracca ŭziać udzieł.

Jak atrymać źnižku na čyhuncy dla pilihrymak.

Pilihrymki, pryjaždžajučyja ŭ Vilniu (da miesca adpustovaha, jak Kalvaryja i inš.) z jakichkolečy stancyjaŭ, za prajezd čyhunkaj mohuć mieć źnižki 33 pracentovyja i 50 prac.

Varunki na atrymańnie źnižki 33 prac. nastupnyja:

Pilihrymka pavinna składacca najmienš z 25 asob (pavinna być vykuplena 25 biletaŭ). Na 25 učaśnikaŭ moža jechać adna asoba biaspłatna. Kali-ž učaśnikaŭ budzie bolš, jak 25, biasplatna mohuć jechać najbolš 3 asoby.

Kiraŭnik pilihrymki pry kuplańni biletaŭ na stancyi pavinien pradstavić „Zgłoszenie" — adpaviedna vypaŭnienaje i paćvierdžanaje miascovym probaščam. „Zgłoszenie" pavinna być napisana hetak:

Zgłoszenie przejazdu grupowego pielgrzymów.

do ....
(Wilna)
P ....
(imię i naźwisko kierownika i dokładny adres)
Prowadzi grupę pielgrzymów w ogólnej ilości ....
osób, z czego za opłatą ulgową .... proc. ....
osób (najmniej 25) w kl. 3 .... bezpłatnie ....
osób (jedna na 25 płacących, razem najwyżej 3)
Wyjazd pierwotny nastąpi dnia .... o godz ....
Wyjazd powrotny nastąpi dnia .... o godz ....
.... dnia ....
....
podpis urzędu parafjalnego
....
podpis kierownika grupy

na przejazd tam:

(1) Wydano bilet zbiorowy № ..... klasy na pociąg osobowy do stacji .... i bilety kontrolne od № .... do № ....
datownik podpis kasiera

na przejazd zpowrotem

(2) Wydano bilet zbiorowy № ..... klasy na pociąg osobowy do stacji .... i bilety kontrolne od № .... do № ....
datownik podpis kasiera

Pilihrymka, jakaja zachoča skarystać sa źnižki ŭ darozie pavarotnaj, kali-by pryšła piechatoj u Vilniu, to vyžej padanaje paśviedčańnie musić paćvierdzić jaki klaštar ci parafija ŭ Vilni.

Sa źnižki 50 prac. mohuć karystać pilihrymki, jakija składajucca najmienš z 60 asob, zachovyvajučy vyžej padanyja varunki.

(Praŭnaja padstava: „Taryfa osobowa. Część II, 1936 r. § 64).

U Ukraincaŭ

Pieršaja ukrainskaja pedahohičnaja vystaŭka. Ad 15—20 h. m. adbudziecca ŭ Lvovie Pieršaja Ukrainskaja Pedahohičnaja vystaŭka, jakaja pradstavić ahulnaje raźvićcio, dasiahnieńnie i patreby ŭkrainskaha školnictva, a tak-ža daškolnaj i zaškolnaj aśviety. Hetaja vystaŭka pradstavić doŭhaletniaje raźvićcio ukrainskaj škoły, pracu vučycielstva i moładzi. Protektorat nad vystaŭkaj abniała „Ridna Škoła."

Zakryćcio rabotnickaha T-va „Syła." Lvoŭskaje haradzkoje starastva 28.IV siol. spyniła dziejnaść T-va ukrainskich rabotnikaŭ „Syła" ŭ Lvovie i apiačatała jaho pamieščańnie.

Etyčnaje ździčeńnie

U polskim časapisie „Polonia" nadrukavany vielmi cikavy artykuł Aleksandra Śvientochoŭskaha, z katoraha padajom nastupnaje:

Tvarec i teoretyk fašyzmu Musolini zaŭsiady ćvierdzić, što vajna jość najšlachatniejšaj škołaj, dyk narody pavinny ŭściaž vajavać. Vierny svajmu baćku synok, pabyvaŭšy na vajnie ŭ Abisynii i Hišpanii, dzie jak lotnik bambardavaŭ z araplanu abisynskija i hišpanskija asieliščy, apisaŭ ciapier svaje hierojskija čyny ŭ asobnaj knižcy, katoraja svaim cynizmam nia maje ničoha sabie roŭnaha.

Dvaccacitrochhodni Musolini žalicca, što „abisynskija lapianki, zbudavanyja z chvorastu i hliny, nie davali jamu nijakaha zadavaleńnia padčas ich bambardavańnia," bo „nikoli nia mieŭ ščaścia vidzieć vialikaha pažaru" — piša małady Musolini i cynična maluje abraz vajennaha źniščeńnia hetkimi słavami: „Vidavočna chočačy zrabić mnie pryjemnaść, naznačyli mianie ŭ latničy addzieł, jakoha było zadańniem bambardavańnie Addis Abeby. Lotajem nad miestam i bačym razłožanyja systematyčna biełyja punkciki. Heta abisynskija lapianki. Serca napoŭniłasia radaściaj. Zaraz-ža apynuŭsia nad imi i skinuŭ uniz usie bomby z svajho araplanu. Efekt byŭ nadzvyčajny. Abłomki lapianak padymalisia vysoka ŭharu. Hladzieŭ z radaściaj na chmary dymu i na ludziej, što razbiahalisia ŭ biazładździ chto kudy." I hetak dalej apisvaje svajo „maralnaje" zdavaleńnie „hieroj" sučasnaści.

Sapraŭdy maralna - etyčnaje ździčeńnie!

Przesyłka opłacona ryczałtem

Što rabić, kab časapisy nia hinuli?

1. Staracca zabirać z pošty časapis samomu i ŭ hetaj spravie možna na pošcie zrabić zaściarohu, kab jana inšym asobam časapisu nie vydavała, abo jšče lepš, kali chto maje na pošcie svaju paštovuju skrynku.

2. Staracca, kab poštu ŭ hminie raznosili nia sołtysy, a adpaviednyja paštary.

3. Vypisvajučy časapis, vyrazna i dakładna padavać svoj adrys, kab nia było putanicy.

4. Akuratna apłačvać za časapis padpisku i nia zmušać redakcyju, z pryčyny nieakuratnaje apłaty padpiski, rabić pierarывy ŭ vysyłcy.

5. Kali-ž adrys padany dakładna, na pošcie damahajeciesia naležnaha Vam časapisu, i kali jaho niama, dyk treba padać reklamacyju, h. zn. napisać i vysłać kartku na adrys redakcyi takoha źmiestu: *„Nie atrymaŭ № . . . „Chryšc. Dumki“*. I padać svoj dakładny adrys. Kartku takuju pošta pierasyłaje biasplatna, biez paštovych značkoŭ, ale dziela hetaha na kartcy treba napisać: *„Reklamacja gazetowa“*. Atrymaŭšy takuju reklamacyju, redakcyja i administracyja buduć rabić usio, kab časapis dachodziŭ akuratna.

Vypisvajučy i damahajučysia svajho časapisu, nia treba słuchać nijakich „našeptaŭ“. „Chr. Dumku“, a taksama i inšyja biełaruskija časapisy, jakija vychodziać u Vilni, źjaŭlajucca časapisami lehalnymi i nichto nia maje prava zabaraniać ich vypisvać, abo zatrymlivać i nie daručać! Čym bolš budziem stojkimi ŭ abaronie hetych časapisaŭ, tym bolš buduć z nami ličycca i tym akuratniej buduć časapisy dachodzić da kožnaha padpiščyka. *Redakcyja.*

Абвяшчаецца, што 17-га чэрвеня 1938 году адбудуцца

ўступныя экзамены

ў Віленскую Беларускую Дзяржаўную Гімназію

Варункі прыйма:

У I КЛЯСУ прыймаюцца дзеці (хлапцы і дзяўчаты) якія: 1) будуць мець на 1-га верасьня 1938 г. ня менш 12 і няпоўных 16 гадоў і 2) скончылі 6 (шэсьць) ці 7 (сем) аддзелаў пачаткавай школы. Хто перарос ня больш як на адзін год, можа складаць просьбу ў Куураторыю аб дапушчэньні да экзамену. Хто прадставіць пасьведчаньне аб сканчэньні 6 ці 7 аддзелаў пач. школы, той здае экзамен паступаючы у I-ю кл. (былую III кл.) толькі з польскае мовы, арытмэтыкі і географіі. Іншыя кандыдаты здаюць поўны экзамен з 6-ці аддзелаў пач. школ.

У II КЛЯСУ прыймаюцца дзеці па экзамену з усіх прадметаў у абойме праграмы I кл. гімназіі, калі на 1.IX.1938 г. будуць мець ня менш 13 і ня больш 16 гадоў.

Заявы прыймаюцца да 15 чэрвеня 1938 г. Да заявы трэба далучыць: 1) мэтрыку, 2) школьнае пасьведчаньне, 3) пасьведчаньне аб прышчэпе воспы, 4) дэклярацыю аб тым, што кандыдат па нацыянальнасьці беларус; ды перасланць на P. K. O. (бляннкет можна купіць на кожнай пошце) 10 зл. за экзамен на наступны адрыс: Filija Białoruska Państwowego Gimnazjum im. J. Słowackiego w Wilnie P. K. O. № 703.304. — Плата за навуку 220 зл. у год.

Адрыс Бел. Гімназіі наступны: Biełaruskaja Filija Państw. Gimnazjum im. J. Słowackiego — Wilno, ul. Dominikańska 3/5.

Da viedama biel. studentau

Biełaruski Studencki Sajuz mieścicca: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2. Hadziny pryjma: ad 19 da 21.

Vilenskaja chronika.

Daroha pilihrymak. Magistrat maje namier pravieści z Vilni ŭ Kalvaryju asobnuju darohu dla pilihrymak. Rabota kala hetaj darohi maje pačacca jašče sioleta letam.

Biezrabоćcie pavoli źmianšajecca. Biezrabotnych ciapier u Vilni naličajecca niapoŭnych 6 tysiač.

Pył na vulicach miesta u suchuju i vietranuju pahodu duža dajecca vilencam u znaki. Magistrat radzić nad tym, kab čaściej palivać vulicy.

Feryi školnaj moładzi — škoł siarednich i pačatkavych — sioleta pačnucca 25.VI i buduć tryvać da 2.IX.

Paštovaja skrynka

Ks. V. Š. „Božaje Słova“ vysłali.

Ks. V. A. Dziakujem za zaprosiny; prybyć, na žal, nia zmožam; prośbu spoŭnili — pasłali Vam starych numaroŭ całuju pačku. Ci Vy atrymali?

A. D. Atrymali. Nadrukujem u nastupnym numary. Dumajem ab henych „cudach“ i ničoha pazytyŭnaha nia možam prydumać.

Ks. A. L. Za dalar padziaka.

M. B. 2 zał. atrymali. Z Vašaha piśma skarystajem u nastupnym numary.

P. S. Atrymali, što zmožam, nadrukujem u „Zorcy“. I ciapier paru vieršaŭ drukujem.

I. B. Atrymali, nadrukujem u nastupnym numary.

A. K. Artykuł adłažyli da nastupnaha razu.

J. K. Vierš Vaš u „Zorcy“ drukujem.

Prysłanyja ŭ Redakcyju

Убите щастя — нап. Василь Лімниченко. Драма з сільського життя в пятьох діях. Жовква 1938. Видавництво оо. Василіян у Жовкві: „Бібліотека Релігійної драми“.

Наслідування Марії — Сайлер-Шлегель. Переклад з німецького. Жовква 1938. Вид. оо. Василіян.

„Chryšcijanskaja Dumka“ razam z miesiačnikam „Z O R K A“ dla biel. dziaciej kaštuje ŭ hod usiaho 3 zał. U składčynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras źbiareć t r o c h padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D.“ płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod.

D a ŭ ž n i k i! Čas prysłać padpisku na „CHRYŠCIJANSKUJU DUMKU!“

Paśpiašycie, bo spynim hazetu!

Hrošy prysyłać najlepš „przekazem rozrachunkowym“. Numar našaha konta 63.

„Chr. Dumka“ vychodzić: 1, 10 i 20 kožnaha miesiaca.

Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.

Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktar V. JERMAŁKOVIČ — Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.